

'Arbo ondergesneeuwd bij zelfregulering door bedrijfsleven'

Ton Bennink,
Monique van Blijswijk

ISN 23644

FNV-voorzitter Johan Stekelenburg ziet weinig in een bedrijfsleven dat uitsluitend zelf toezicht houdt op goede arbeidsomstandigheden. Hij wordt ook niet vrolijk van de plannen van Linschoten voor privatisering van Ziektewet en WAO. Maar hij rekent erop dat het wetsvoorstel nog flink geamendeerd wordt richting SER-advies. Stekelenburg hoopt bovendien op de steun van premier Kok.

Stekelenburg: 'Niet nalaten vooral de PvdA op de huid te zitten.'
Foto: Michel Wielick

Waar werkgevers dankbaar gebruik maken van de tijdsgolf van deregulering, houdt de vakbeweging argwaan. Het paarse kabinet heeft het minimaliseren van het aantal regels in ons land tot doel gemaakt. Voorbeelden: de privatisering van de so-

ciale verzekeringen als WAO en Ziektewet, de voorgenomen vereenvoudiging van de arbeidsomstandighedenwet, maar ook de dispensatieregeling voor het minimumloon en de verruiming van de winkelsluitingswet. Stekelenburg ziet dit alles met

lede ogen aan. 'Als je alles dereguleert, loop je het risico dat je sociale zekerheidstelsel op een glijbaan terecht komt. We zullen niet nalaten om vooral de PvdA op de huid te zitten. Want die zijn te stil als het gaat om het pareren van de liberale inbreng van D66 en de vvd.'

Volgens Stekelenburg wil de vakbeweging best meedenken over het terugbrengen van het aantal overheidsregels, maar is het beeld van de wollen deken van regelgeving die ons land zou bedekken, overtrokken.

'Door niet mee te gaan op de golf van deregulering worden we van conservatisme beticht. Maar dat moet dan maar, ik vind dat we in het verleden aardige dingen bevochten hebben en ik zie voldoende aanleiding om die zaken te verdedigen. We hebben in dit land een aantal regels gemaakt, niet omdat we zo dol waren op het maken van regels, maar omdat er een aantal dingen slecht liepen en beschermd moesten worden.'

Stekelenburg wil dan ook niets horen van suggesties om het aantal arbo-besluiten terug te brengen tot één regel. Stekelenburg: 'We hebben niet voor niets regels gemaakt voor goede arbeidsomstandigheden. Dat is gedaan omdat we een hoog percentage ziekteverzuim kenden en er absoluut een relatie lag met slechte arbeidsomstandigheden. Mensen raakten arbeidsongeschikt omdat ze van een steiger vielen of zakken van vijftig kilo moesten tillen. Tijdens het globaliseringsdebat werden er zeven steekwagens vol met boeken met regels het podium op gereden. Dat moest illustreren dat we barsten van de regels. Maar vergeten werd dat daar ook regels tussen zaten die gingen over bijvoorbeeld allerlei bouwbeperkingen. De echte regels ter bescherming van de werknemers waren veel beperkter. Dat debat heeft bijgedragen aan het idee dat we te veel regels hebben en dat als we die maar afschaffen, het beter zou gaan met de

economie. Daar geloven wij niet in. We zijn voor verantwoorde regels ter bescherming van de werknemer.'

Europa

In haar rapport van Keurslijf naar Keurmerk pleit de commissie Kortmann onder andere voor meer eigen verantwoordelijkheid en zelfregulering door het bedrijfsleven bij de zorg voor goede arbeidsomstandigheden. In het mei-nummer van *Arbeidsomstandigheden* 1995 zei VNO-NCW-voorzitter Rinnooy Kan geen oordeel te willen geven over het werk van de commissie. Hij wil de zaken op Europees niveau aanpakken en vervolgens nog eens goed nadenken of Nederland nog iets toe te voegen heeft op arbogebied. Stekelenburg heeft kritiek op zowel de opvattingen van Kortmann als die van Rinnooy Kan. 'Europa wordt te vaak gebruikt als alibi om de zaak hier stil te zetten of af te bouwen wat in het verleden gerealiseerd werd en wat we wezenlijk vonden. Het bedrijfsleven moet de norm van Europa in het achterhoofd houden, maar op het moment dat niemand in Europa het initiatief neemt om zaken te verbeteren of te veranderen is er sprake van absolute stilstand. En wachten tot vijftien EU landen het eens zijn, kost jaren.' Tijdens dat wachten is het zaak de arbeidsomstandigheden in Nederland niet te veronachtzamen, meent de FNV-voorzitter. Daarbij wil hij het bedrijfsleven absoluut geen vrijbrief geven.

'Het bedrijfsleven kan die verantwoordelijkheid niet zelf dragen. Dan spelen kosten een rol. Het is niet verkeerd om die kosten te betrekken bij de discussie over hoe je je bedrijf en de omgeving inricht, maar als dat uitsluitend de norm is, loop je het risico dat veiligheid en goede arbeidsomstandigheden inzet worden van CAO-onderhandelingen en dat is verkeerd. Niet alleen omdat die CAO's heel verschillend zijn en omdat er een miljoen mensen helemaal niet onder een CAO vallen, maar ook omdat arbo dan een ondergesneeuwd kindje dreigt te worden. Werkgevers willen niet belemmerd worden door regelgeving en het gevaar bestaat dat er gedeald en geknokt moet worden voor goede arbeidsomstandigheden. En ook ons is niets vreemd. Je loopt het risico dat je de discussie over goede arbeidsomstandigheden laat ondersneeuwen in een discussie over loonsverhoging of arbeidstijdverkorting met het risico dat je wat te gemakkelijk concessies doet aan veiligheid en kwaliteit van de arbeid. Daarom moet de overheid voor een goede basis voor arbeidsomstandigheden zorgen.

Toch kan Kortmann ook op instemming rekenen van de FNV-voorzitter. Het idee van normalisering en certificering van arbozorg vindt hij een goede suggestie. 'Certificering draagt bij tot een verhoging van de kwaliteit van arbozorg en het bedrijfsleven moet een zeer intensieve rol spelen bij normalisatie. Want we moeten geen normen formuleren die in de praktijk onwerkbaar blijkt. Maar ik ben tegenstander van een normalisatie-instelling die gedragen wordt door het bedrijfsleven, zoals Kortmann wil. Je mag zoiets nooit in handen geven van diegenen die zelf afhankelijk zijn van de instelling. Zo'n normalisatie-instelling moet bij voorkeur publiekelijk gecontroleerd worden en onafhankelijk tegenover het bedrijfsleven staan.'

Ziektewet en WAO

Stekelenburg is op zijn zachtst gezegd niet gelukkig met de plannen van staatssecretaris Linschoten van Sociale zaken en Werkgelegenheid tot privatisering van de Ziektewet en WAO. De bewindsman liet niet na te verkondigen bijzonder trots te zijn dat zijn plannen door het kabinet overgenomen werden. 'Als deze wetsvoorstellen in het staatsblad staan, dan is de bulk van de negen miljard gulden die we willen bezuinigen op de sociale zekerheid binnen. Dat is de grootste bezuiniging ooit', aldus de VVD-er in een interview met NRC-Handelsblad. 'Een belangrijke stap van de terugtrekkende overheid, concludeerde Linschoten. Maar Stekelenburg tempert de hooggespannen verwachtingen van de staatssecretaris. 'Als je premier Kok in zijn hart kijkt, zit hij meer op onze lijn. Een zekere vorm van premiedifferentiatie om bedrijven te dwingen alles aan goed arbeidsomstandigheden te doen, maar daarnaast een vorm van gezonde solidaire financiering. En ook binnen de fracties van D66 en de PvdA klinkt twijfel over de plannen van Linschoten. Bovendien zal het CDA niet nalaten om een breuk in het kabinet te stimuleren. Dus de plannen van Linschoten kunnen nog weleens aardig geamendeerd worden in de richting van het SER-advies.'

Het zit Stekelenburg nog steeds hoog dat het unanieme SER-advies door het kabinet van tafel werd gevergd. 'Daarin hebben we de bereidheid uitgesproken om het eigen risico in de Ziektewet uit te breiden tot drie maanden of een half jaar en een zekere vorm van premiedifferentiatie in bedrijfstakingen voor de WAO toe te laten. Bovendien hadden we de verzekeraars achter ons staan. Opting-out werkt niet. Het duurt

twaalf jaar voordat die systematiek rendabel te maken is. Je kunt niet zomaar overstappen naar de marktwerking. Verzekeringsmaatschappijen en werken met een kapitaaldekking en niet met een omslagstelsel. Het kabinet heeft ijzerenheilig het SER-advies naast zich neergelegd. Dat is slecht. Je moet namelijk wel draagvlak hebben voor je plannen. Als de kabinetsvoorstellen in deze vorm doorgaan, moet je over een paar jaar weer het stelsel herzien.'

Maar ook het plan van de vakbeweging bevat een angel, meent Stekelenburg. 'We moeten ervoor waken dat mensen waar een vlekje aan zit, maar wel geschikt zijn voor de functie, niet buiten de boot vallen. Dat gevaar dreigt ook bij onze FNV-plannen. Daarom moet er hard gewerkt worden aan een protocol-aanstelingskeuring, zodat je geen selectie aan de poort krijgt. Want dat gevaar is levensgroot aanwezig als je premiedifferentiatie en meer eigen risico invoert.'

Chantage

Volgens Stekelenburg wordt de discussie over de plannen van Linschoten vertroebeld door de koppeling tussen lonen en uitkeringen afhankelijk te maken van de bezuinigingsdoelstelling op het sociale zekerheidstelsel. 'De VVD-fractie chantageert. Zij maakt de koppeling afhankelijk van het halen van de bezuinigingsdoelstellingen op de sociale zekerheid. Men doet nu wel alsof de koppeling een soort wisselgeld is, maar nuchter geredeneerd, moet men gewoon de wet toepassen. Het ziet er naar uit dat de afgesproken verhouding tussen inactieven en actieven al in 1996 binnen bereik komt, en dan is de koppeling een feit.' Stekelenburg is bijzonder verbolgen over het gemak waarmee het kabinet over SER-adviezen heenstapt. Hij laakt de zijns inziens sterke liberale-component van het PvdA-VVD-D66 kabinet.

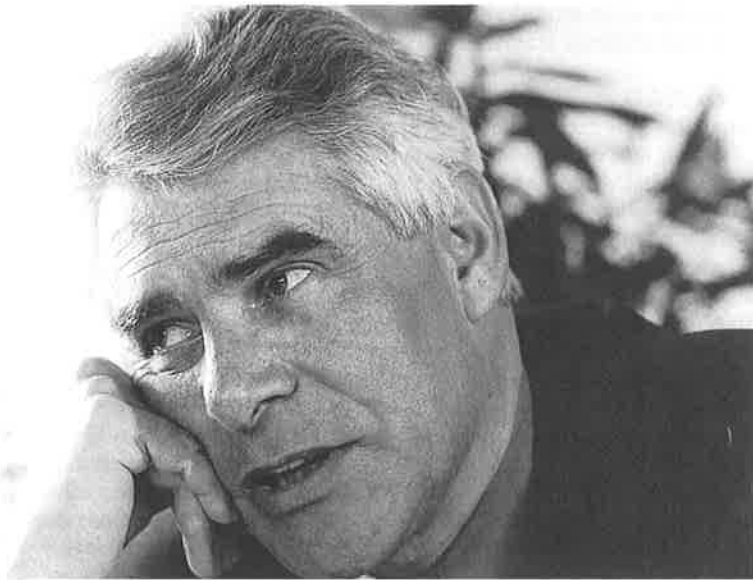
'De politiek heeft op een achternamiddag besloten om de adviesplicht van de SER af te schaffen. Vervolgens werden adviezen die nog wel van de SER gevraagd werden niet serieus genomen. Goed voorbeeld daarvan is de advisering rond de winkelsluitingswet. Het Midden- en Kleinbedrijf en de vakbeweging waren geen voorstander van verruiming van de winkelsluitingstijden. Toch hebben we in de SER met de vertegenwoordiging van de grote winkelketens een compromis bereikt over een forse verruiming van de winkeltijden. Dat compromis kostte ons veel moeite om aan de achterban kwijt te raken en te verduidelij-

ken. Het kabinet heeft dit advies vervolgens naast zich neer gelegd op basis van een idee over marktwerking, deregulering en dynamiek in de samenleving. Het SER-compromis ging het kabinet niet ver genoeg. Dat betekent dat wij weer opnieuw moeten onderhandelen met de werkgevers, maar vanuit een slechtere onderhandelingspositie.'

Loonmatiging

Voor Stekelenburg is de grens dan ook bereikt. Als het niet anders kan, moet het kabinet het maar zonder het draagvlak bij de werknemersvertegenwoordigers doen. 'Die SER-advisering houdt voor mij

besluitvorming te komen. Het is het cement van het bouwwerk van arbeidsverhoudingen. Maar dit kabinet schuift met het grootste gemak advies van verstandige mensen terzijde. In een coalitie tussen sociaal en christen-democraten werd meer waarde gehecht aan maatschappelijke organisaties. Deze coalitie vindt maatschappelijke organisaties en de sociale infrastructuur minder belangrijk. Dan zit je als vakbeweging wel een beetje in het verdomhoekje.' Zoals een goed vakbondsman betaamt toont hij zich strijdbaar. Zonder met hoge loongolven te dreigen, heft hij toch een waarschuwend vinger richting het kabinet.

'Europa wordt te vaak gebruikt als alibi om de zaak hier stil te zetten.'

Foto: Michel Wielick

een keer op. Als het kabinet geen waarde meer hecht aan SER-adviezen, hecht ik er geen waarde meer aan om mijn uiterste best te doen om met werkgevers en kroonleden een compromis te sluiten. Dan kan het zijn dat we zeggen: 'kabinet u bent niet meer verplicht om advies te vragen en u vraagt het alleen maar op het moment dat het u uitkomt, nou komt het ons even niet uit om advies te geven over bijvoorbeeld de ontwikkeling van de economie op de middellange termijn.' Want we hebben geen zin om binnen de SER een advies te geven dat ons voor de poten gaat lopen.' Stekelenburg opent geen frontale aanval op het paarse kabinet, maar een zekere heimwee naar een coalitie tussen sociaal- en christendemocraten kan hij toch niet onderdrukken. 'SER-advisering is een belangrijke component om tot betere politieke

'We zullen niet nalaten om terug te vechten en het belang blijven benadrukken van maatschappelijke organisaties. We zijn geen pure brood- en boterbond zoals onze Amerikaanse zusterorganisaties. Maar als het kabinet ons onvoldoende serieus neemt, ontstaan er grenzen aan een meerjarig beleid van loonmatiging. En die loonmatiging heeft het kabinet wel nodig om zijn regeerakkoord te verwezenlijken. De regering onderkent onvoldoende de risico's door het gemak waarmee men over de vakbeweging heengaat. Men houdt geen rekening met grote groepen die over de rand van onze samenleving dreigen te vallen en er dreigt een tweedeling in onze maatschappij. Bovendien verhardten de arbeidsverhoudingen de laatste tijd. Dat is fnuikend voor de kwaliteit van onze samenleving.'

Arbo

Environmental policy in the Netherlands

The course Environmental policy in the Netherlands: objectives, instruments and practice will gain participants new insides and acquire ideas for their own field of work. Dutch environmental policy is considered to be very advanced by policy makers from all over the world. The National Environmental Policy Plan shows a long-term integrated policy with 'sustainable development' as main objective and cooperation with different target groups like industry and agriculture as one of the strategies. In this course a critical evaluation of the policy's objectives, instruments and practices is given by various experts. Special attention will be paid to the role of industry in relation to waste-prevention. This two week, fulltime course provides a stimulating mixture of lectures, workshops and visits. Participants will be able to interact with experts in the field, to visit the Ministry of Housing, Physical Planning and Environment, to visit various companies, and to work together on case studies. The course will be of interest to anyone who is professionally involved in environmental policy. This includes people working for national-, regional or local government, managers from industry and researchers. Period: August 14 - August 25, 1995. Location: Amsterdam.

Inf.: Milieukunde, Universiteit van Amsterdam, Interfacultaire Vakgroep Milieukunde, Nieuwe Prinsengracht 130, 1018 vz Amsterdam. Tel. 020-5256206. Fax 020-5256272.